

BASTA FASAR UT
FARLIGA ÄMNEN
UR BYGGVAROR!

Ingen vill väl bygga hus som skadar miljön eller gör människor sjuka. Ändå kan det förekomma ämnen i byggvaror som är direkt hälsofarliga eller som kan skada miljön.

För att undvika att bygga med sådana ämnen finns nu BASTA som hjälper entreprenörer, byggherrar och projektörer att välja byggmaterial som vi vet är bättre på den punkten.

Alla leverantörer av byggvaror är välkomna i BASTA-systemet. Genom att registrera dina varor i databasen talar du om för kunderna att du vet vad varorna innehåller och att de klarar BASTA-kraven. BASTA blir därmed en tydlig hjälp i din marknadsföring. Som leverantör vet du också att bedömningen baseras på vetenskapligt framtagna kriterier och du slipper krånglet med olika avvecklingslistor.

BASTA är ett fokuserat, effektivt och tillförlitligt verktyg för att fasa ut farliga ämnen ur byggvaror.

BRANSCHSTANDARD

Den ena delen i BASTA är en branschöverenskommen standard som sätter upp gränser för vilka ämnen som ska bort eller begränsas i byggvaror. BASTA anger ett antal särskilt farliga ämnesegenskaper i stället för att lista vissa ämnen som man vet eller misstänker är farliga. På så sätt fungerar kontrollen för alla ämnen.

Nedan följer en kortfattad förklaring av ämnesegenskaperna som BASTA-systemet fokuserar på. En detaljerad lista över kraven finns i ett *kriteriedokument* som också anger hur mycket av ämnen med sådan egenskap som får finnas i en vara.

Listan tar upp sådana egenskaper som visserligen är fullt tillåtna, men som inom EU pekats ut som farliga. Dessa kommer att

omges med särskilda regler för godkännande i den kommande gemensamma kemikalieförordningen REACH. Några av kriterierna utgår ifrån att minska riskerna vid hanteringen av kemikalier och har fokus på att förbättra arbetsmiljön på byggarbetsplatser, och några kriterier grundar sig på det nationella miljömålet "En giftfri miljö".

Egenskaper som ska begränsas i byggvaror enligt BASTA	Vad betyder det på ren svenska?
Cancerframkallande	Man kan helt enkelt få cancer av ett sådant ämne.
Mutagen	Skadar arvsmassan och kan orsaka ärftliga genetiska skador.
Reproduktionstoxisk	Skadar förmågan att få barn eller kan ge skador under fosterstadiet.
Allergiframkallande	Kan ge allergiska besvär vid till exempel inandning eller hudkontakt.
Giftigt, akut giftigt eller kroniskt giftigt	Om ett ämne är akut giftigt märker vi det ofta på en gång. Vi blir helt enkelt sjuka! Kroniskt giftigt innebär att vi blir sjuka om vi exponeras för ämnet under en lång tid, t. ex. via luften vi andas eller genom hudkontakt.
Flyktiga organiska ämnen	Exempelvis lösningsmedel som är farliga för miljön och vår hälsa om vi andas in dem.
Persistenta, organiska ämnen	Behöver mycket lång tid för att brytas ned i miljön.
Bioackumulerbara organiska ämnen	Kan ansamlas i kroppen eller annan biologisk vävnad.
Bly, Kadmium, Kvicksilver	Tre metaller som alla är mycket giftiga. Sveriges riksdag har beslutat att de på sikt ska bort ur samhället.
Farliga för ozonskiktet	Kan bryta ned det skikt av ozon i stratosfären som skyddar oss mot solens skadliga uv-strålar.
Giftiga för vattenlevande organismer	Har negativ effekt på alger, fiskar och andra arter som lever i vatten.

KVALIFICERINGSVILLKOR

I BASTA är det leverantörerna som avgör om deras varor klarar kraven. Det är ju det rimligaste att leverantörerna själva ska känna till om deras varor innehåller någonting som är farligt. Det är också leverantörerna som registrerar sina varor i databasen. Men bara de varor som de vet klarar kraven, och först efter att de skrivit under avtal där de intygar att de känner till varans kemiska innehåll och har kunskap och förmåga att bedöma egenskaperna hos innehållet.

Många leverantörer kommer inte att kunna registrera sina varor i BASTA därför att de inte vet vilka ämnen som varan består av.

På så sätt kommer BASTA att tvinga fram ökad kunskap om vilka ämnen som ingår i byggvaror.

För att få börja registrera varor i systemet måste leverantören först teckna ett avtal med BASTA som innehåller ett antal kvalificeringsvillkor. De betalar också en årlig administrationsavgift. Lika för alla och oberoende av hur många varor som registreras.

Leverantörer kan själva registrera sina varor i BASTA om de bekräftar att de uppfyller kvalificeringsvillkoren. Detta gör de genom att underteckna ett avtal med BASTA-organisationen.

Krav i avtalet	Innebörd för leverantören
Egendeclaration	intygar att varor som registrerats i BASTA verkligen uppfyller egenskapskraven.
Innehållsdeklaration	måste ha detaljerad kunskap om varans kemiska sammansättning. Annars är det inte möjligt att bedöma innehållets farlighet.
Bedömningsunderlag	måste ha en dokumenterad redovisning av hur man kommit fram till att innehållet inte har någon av de utpekade egenskaperna. För kemikalier finns det redan idag krav på att man ska ha en utredningsöversikt som är just ett sådant bedömningsunderlag, men här ställer BASTA likadana krav för alla typer av byggvaror.
Kompetenskrav	måste både ha goda kunskaper om innehållet i varan och kunna göra hälso- och miljöbedömningar av kemiska ämnen. Då kraven bygger på kemikalieinspektionens regelverk för klassificering och märkning av kemiska produkter behöver man också känna till detta regelverk väl.
Tillhandahållande av dokumentation	ska kunna uppvisa alla underlag vid en revision. Man skickar däremot inte in några papper (utöver själva avtalet) när man registrerar en vara i BASTA.

REGISTRERING I BASTA

Leverantören

Har ni tillgång till kompetens för att bedöma era byggarvarors påverkan på hälsa och miljö?

NEJ: Skaffa det!

JA!

Har ni en organisation som tydligt klargör ansvarsfördelningen för de uppgifter som ligger till grund för bedömningarna?

NEJ: Skaffa det!

JA!

Har ni rutiner som säkerställer kvaliteten i bedömningarna?

NEJ: Skaffa det!

JA!

Teckna samarbetsavtal med BASTA-organisationen!

NEJ: Skaffa det!

Varan

Har ni den fullständiga kemiska sammansättningen dokumenterad?

JA!

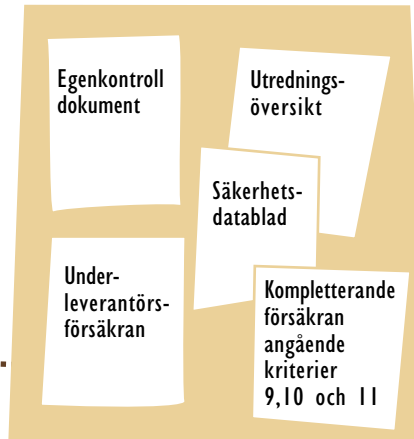
Uppfyller varans innehåll BASTA-systemets egenskapskriterier?

JA!

Kan ni styrka denna bedömning?

JA!

Registrera varan!

Underlag som bedömning kan baseras på

REVISIONER GER TROVÄRDIGHET

Kraven för att få delta i systemet är höga, men för att ytterligare stärka systemets trovärdighet deltar leverantörerna stickprovsmässigt i revisioner. Syftet är att skapa tilltro bland leverantörer och användare och att återföra erfarenheter från den praktiska tillämpningen av BASTA till den fortsatta utvecklingen av systemet.

Vid revisionerna kontrolleras främst att:

- arbetet med att bedöma och registrera varorna är välorganiserat och att det finns trygga rutiner för detta
- den som gör bedömningarna har den kompetens som krävs
- det finns underlag som styrker bedömningarna

Revisionerna kan ses som systemrevisioner och utgör inget "godkännande" av leverantörerna. En leverantör som däremot inte kan visa att registreringen är väl underbyggd riskerar i värsta fall att bli uppsagd och får därmed alla sina varor avregistrerade ur systemet.

Problemet

Alltför sent och alltför ofta har man upptäckt att nya byggmaterial också varit farliga för hälsa och miljö. Först när materialen väl sitter på plats och först när skadan redan är ett faktum. Alltför ofta dessutom först efter långdragna diskussioner om bevisning av sambandet mellan materialet och skadan. Det har som regel varit kunden, användaren, som fått bevisa att materialet verkligen orsakat skadan.

Vällovliga försök att stoppa vissa farliga ämnen har gjorts, men de flesta har byggt på principen att köparna pekat ut de ämnen som man anser vara farliga. Dessa avvecklingslistor har inneburit att ämnen som inte funnits upptagna på listorna indirekt uppfattats som ofarliga.

När det gäller kemikalier finns idag ett regelverk som innebär att en leverantör ska informera sina kunder om produkternas hälso- och miljöfarlighet. På så sätt kan den initierade användaren göra sina produktval genom att studera säkerhetsdatablad. Ett sådant arbetsätt ställer stora krav på användarens kompetens som kan behöva vara kemist eller toxikolog för att kunna fatta rätt beslut.

För byggvaror som inte är kemikalier saknas idag motsvarande regelverk. Där krävs det alltså ännu mer av materialanvändaren för att kunna fatta rätt produktvalsbeslut.

Lösningen

Mot denna bakgrund har BASTA-systemet tagits fram. Byggsektorn har enats om en definition av vilka ämnesegenskaper som ska prioriteras i jakten på farliga ämnen. Bevisbördan har lagts på leverantörerna som får ansvaret att avgöra om deras produkter uppfyller egenskapskraven. Därmed försvinner åtskilliga av branschens ämneslistor, vilket underlättar arbetet för både leverantörer och materialanvändare.

Alla varor som uppfyller egenskapskraven kan registreras i en databas som finns fritt tillgänglig att söka i på hemsidan www.bastaonline.se.

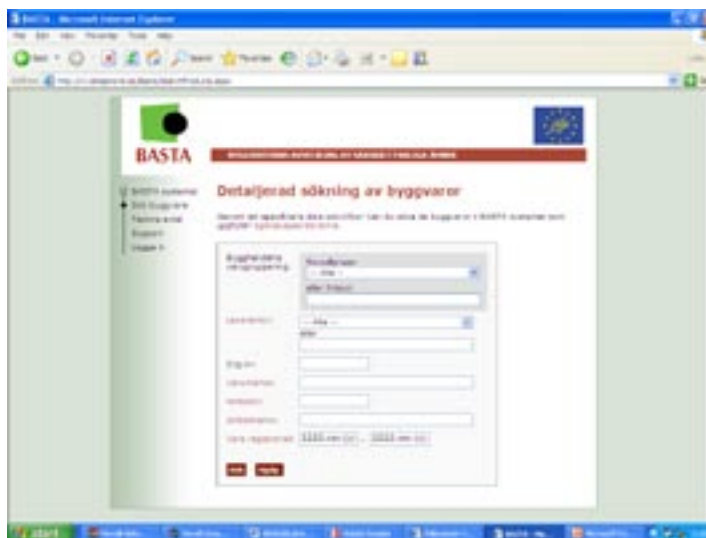
DET ÄR ENKELT ATT SÖKA I BASTA

Databasen med varor som uppfyller egenskapskriterierna finns på www.bastaonline.se. BASTA ger två tydliga besked:

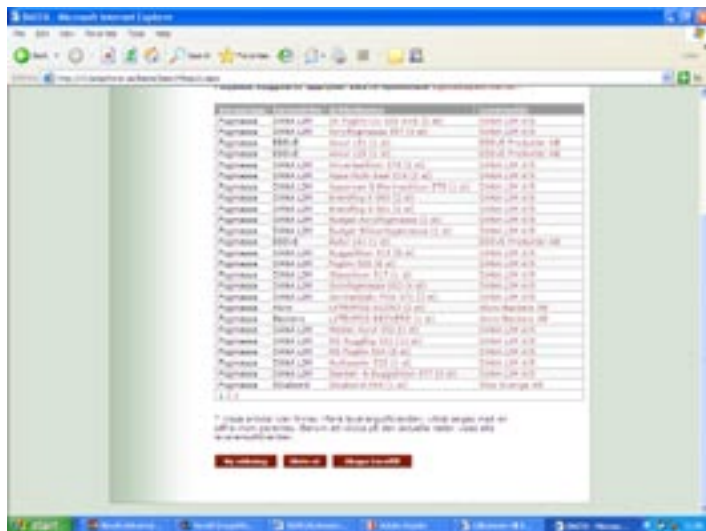
- Leverantören har full kontroll på produktens kemiska innehåll
- Leverantören har intygat att innehållet inte har någon av de särskilt farliga egenskaper som BASTA pekat ut.

Om produkten inte finns i databasen kan det innebära att den innehåller något farligt ämne. Då kan det vara bra att undersöka om det finns någon ersättningsprodukt i databasen. Det kan också innebära att leverantören inte känner till produktens innehåll. Och det kan ju vara lika illa det.

Alternativt kan man kontakta leverantören med uppmaningen att registrera varan eller söka efter ett alternativ som finns i databasen.

Alla kan fritt och enkelt söka byggvaror i BASTA.

Alla varor som listas i sökresultatet uppfyller BASTA-kraven.

INITIERAT AV BYGGINDUSTRIN – ADOPTERAT AV BYGGSEKTORN

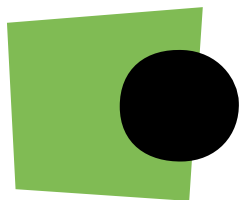
Initiativtagare till BASTA är NCC, Skanska, JM och Peab tillsammans med Sveriges Byggin-
dustrier. Man såg ett stort värde (för egen del och för miljön) i om deras krav på innehållet i de
byggvaror som man använder var samordnade.

När projektet startades 2003 ingick också IVL, Svenska Miljöinstitutet i projektet. Målet var
att skapa en branschgemensam standard och ett verktyg för att stödja utfasningen av särskilt
farliga ämnen ur alla typer av byggvaror. Kretsloppsrådet har som ett av sina mål att minska an-
vändningen av farliga ämnen i byggvaror och har ställt sig bakom BASTA-systemet genom att
adoptera det i sitt handlingsprogram 2010.

EU-kommissionen har i BASTA sett ett tidigt och tydligt initiativ på att praktiskt visa på hur
kommande kemikalieförordning REACH kan tillämpas i praktiken, och genom dess LIFE-fond
har man också givit ekonomiskt bidrag till projektet.

Utvecklingsarbetet i BASTA
har fått ekonomiskt stöd av
EU:s Lifefond för innovativa
miljöprojekt

BASTA

BASTA bygger på enkelhet och öppenhet.

På hemsidan kan du hitta mer information om bland annat:

- Databasen med alla registrerade byggvaror
- Egenskapskriterierna
- Avtalsvillkoren för leverantörer
- Leverantörshandledning och användarhandledning

www.bastaonline.se